

DESPRE ETERODOXIA MONOFIZISMULUI SEVERIAN

TRAIAN CIORBA

**DESPRE ETERODOXIA
MONOFIZISMULUI SEVERIAN**

ORADEA
2013

www.mirem.ro

CUPRINS

Introducere /3

Sever identifică comunul cu particularul /8

Deosebirea numai in gândire /31

„O singură fire compusă” /44

Monotelismul lui Sever /52

*Eterodoxia severiană în acordurile doctrinare
dintre nealcedonieni și ecumeniștii „ortodocși” /53*

INTRODUCERE

Anatemizarea monofizismului de către Sfinții Părinți, de la Sinodul IV Ecumenic, nu s-a datorat unei neînțelegeri terminologice, ci pentru că monofiziții au refuzat să mărturisească cele două firi unite în ipostasul lui Hristos.

Monofiziții cred despre ei înșiși că sunt necalcedonieni, nu doar în sensul că nu sunt de acord cu Sinodul Ecumenic de la Calcedon (451), ci și în ideea că învățătura lor de credință reprezintă cu fidelitate dogmele Bisericii de dinaintea acestui Sinod; că ei ar fi în acord cu primele trei Sinoade Ecumenice și că ar respecta învățătura de credință a Sfinților Părinți din perioada acestor sinoade.

În realitate, necalcedonienii sunt străini nu doar față de Sinodul de la Calcedon, ci și față de primele trei Sinoade Ecumenice și față de învățătura de credință a Sfinților Părinți din acele vremuri

O conștiință ortodoxă nu poate accepta părerea că respingerea și anatemizarea monofizismului de către

Biserica s-a datorat unui dezacord ce ține de terminologie¹ și nu datorită unei evidente abateri de la credință a monofiziților. Sfinții Părinți erau atenți mai întâi la înțelesurile care reies din cuvinte și dacă acele înțelesuri erau străine față de Ortodoxie, ei condamnau credința care se întemeia pe acele înțelesuri. Sfinții Părinți erau „îngăduitori cu cuvintele, dar nicidecum cu înțelesurile, pentru că nu în litere, ci în înțelesuri și lucruri stă taina mânturii noastre. Primul lucru îl făceau îngrijindu-se de pace, al doilea rezămând sufletul pe adevăr”²; adică „îngrijindu-se de pace”, Sfinții Părinți nu căutau dezbinarea din cauza unor diferențe de termeni cum li se pare unora; nu terminologia este cea mai importantă, ci în mod deosebit înțelesul pe care îl dă aceasta.

În urma dialogului dintre ecumeniștii „ortodocși” și necalcedonieni, unii dintre ecumeniștii „ortodocși” au considerat, în mod eronat, că învățătura de credință a unora dintre părinții monofizismului ar fi în esență ortodoxă.

În cadrul acestui dialog, s-a dat o atenție deosebită hristologiei lui Sever al Antiohiei (mort la 538), încercându-se a se identifica învățătura de credință a acestuia despre Hristos cu cea ortodoxă. Aceasta s-a făcut

¹ Petru. I. David, **Ecumenistul, factor de stabilitate în lumea de azi**, Ed. Gnosis, București, 1998, p.326.

² Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1990, p.156.

de către ecumeniștii „ortodocși”, fără să se țină seama de hristologia Sfinților Părinți, mai ales a celor care au combătut hristologia lui Sever. În discuțiile cu necalcedonienii, nu pot fi ignorați Sfinții Părinți care au arătat că hristologia lui Sever este eterodoxă. Este de neacceptat pentru un ortodox excluderea din dialogul cu anticalcedonienii a scrierilor Sfântului Maxim Mărturisitorul în care acesta arată că monofizismul și monotelismul sunt în afara Ortodoxiei. Se poate spune că ecumeniștii „ortodocși”, participanți la dialogul cu anticalcedonienii, au dat mai multă importanță hristologiei eterodoxe a lui Sever decât hristologiei ortodoxe a Sfântului Maxim.

SEVER IDENTIFICĂ COMUNUL CU PARTICULARUL

Potrivit Sfântului Maxim Mărturisitorul, Sever nu face deosebire între esență și ipostas, fire și persoană, adică între comun și particular³.

Sever, deși lasă impresia că ar face deosebire între esență și natură, pentru el acestea sunt identice: „*Cel născut din Tatăl dinainte de veci s-a pogorât din ceruri ... s-a făcut trup de aceeași esență cu al nostru, însuflețit de suflet înțelegător. El n-a schimbat natura sa divină și s-a făcut om în întregime și cu adevărat, fără a se fi schimbat El însuși în suflet sau în trup și fără a fi amestecat sufletul sau trupul în esența divinității. Căci e imposibil ca natura necreată și neschimbătoare să se schimbe într-o creatură, sau ca ceva creat să se schimbe și să treacă în esența necreată*”⁴. Aici Sever vorbește despre deosebirea între dumnezeiesc și omenesc, dintre esența dumnezeiască și esența omenească, dar numește esența dumnezeiască și

³ *Ibidem*, p.p.120,138,196,197.

⁴ **Patrologia Orientalis**, tom.VIII, hom. LVIII, p.218, apud Pr. Prof.D. Stăniloae, *Posibilitatea reconcilierii dogmatice între Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*, în **Ortodoxia**, nr.1/1965, p.18.

natură⁵, echivalând astfel esența cu natura; termenul de natură fiind identificat cu cel de ipostas și cel de persoană de către Sever. Numind esența dumnezeiască și natură, care nu se poate schimba în esența omenească, se subînțelege că și în privința omenescului, esența este aceeași cu natura. Referindu-se la acest text a lui Sever, Părintele Dumitru Stăniloae a observat că: „Sever echivalează expresia „din două naturi” cu existența a două esențe”⁶. Însă pentru Sever această doime după unire nu este reală ci doar gândită⁷.

Dacă, potrivit monofizitului V.C.Samuel, Sever ar face deosebire între natură și esență dar nu admite o unică esență, așa cum admite o singură natură⁸, excluzând și existența a două esențe, acesta ar însemna că, pentru Sever, Hristos nu are nici o esență.

Identificarea de către Sever a esenței cu natura reiese și din faptul că el nu vorbește de două esențe unite în Hristos, după cum nu vorbește nici de două naturi

⁵ Doctorand Sava Marin, *Hristologia lui Sever de Antiohia și importanța ei pentru dialogul cu Bisericele-Orientale*, în **Glasul Bisericii**, nr. 7-8/1968, p.850.

⁶ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, op.cit., p.18.

⁷ Idem, *Definiția dogmatică de la Calcedon*, în **Ortodoxia**, nr.2-3/1951, p. 417.

⁸ **Sunt anticalcedonienii ortodocși?** trad. Ieroschim. Ștefan Nușescu, Ed. „Evanghelismos” București, 2007,p.p.70,71; Pr.Prof. Dumitru Stăniloae, *Posibilitatea reconcilierii dogmatice între Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*, în **Ortodoxia**, nr.1/1965, p.18.

reale⁹, deoarece pentru el „*dualitatea e distrugerea unității*”¹⁰.

Cu alte cuvinte, fiindcă pentru Sever numărarea esențelor duce la împărțirea nestoriană, la fel cum înțelege că duce și numărarea naturilor, reiese fără nici un dubiu că pentru acesta esența nu diferă de natură și fire.

Sever nu greșeste pentru că identifică esența cu natura, pentru că esența este aceeași cu natura, ci pentru că identifică natura, deci și esența, cu ipostasul și persoana. Este ceea ce ne spune Sfântul Maxim, că Sever nu face deosebire între esență și ipostas, fire și persoană, adică nu deosebește comunul de particular.¹¹

Nefăcând deosebire între comun și particular, Sever „face din unire amestecare și din deosebire împărțire”¹², de aceea, după cum arată Sfântul Maxim, „*[Sever] nu recunoaște nici unirea neamestecată, chiar dacă se preface că o afirmă, nici deosebirea neîmpărțită (și nedespărțită), chiar dacă se laudă că o susține*”¹³.

Sever identificând esența cu ipostasul, vorbind de unire amestecă firile în una singură, iar fiind învinuit de această confundare, spune că prin fire a înțeles ipostasul¹⁴, folosind „în mod labil termenii ipostas și

⁹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, **op.cit.**, p.20.

¹⁰ **Patrologia Orientalis**.....,p.223, apud Prof.D. Stăniloae, **op.cit.**, p. 19.

¹¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.p.120, 138, 196, 197.

¹² **Ibidem**, p.138.

¹³ **Ibidem**.

¹⁴ **Ibidem** (nota 410), p.197.

fire;¹⁵ neavând argumente în fața învățaturii de credință adevărată, Sever se dovedește nestatornic în ceea ce susține, arătându-se prin aceasta că are „*un suflet viclean și necredincios care ia, când o formă, când alta, după timpuri și trebuințe*”¹⁶.

Identificarea comunului cu particularul nu lasă loc mărturisirii credinței adevărate, pentru că plecându-se de la Persoana cea una va fi și o singură esență. Sever vrând să dea impresia că nu le confundă pe cele două firi, vorbește de persistența integrală a dumnezeirii și umanității în Hristos, un hristos care pentru Sever are o singură fire compusă¹⁷.

Dacă însă, identificând comunul cu particularul, se pleacă de la cele două firi, odată cu dualitatea de firi se introduce și două persoane, ceea ce înseamnă dioprosopism.

Chiar din cele susținute de Sever se poate observa că identificarea comunului cu particularul nu poate duce decât numai la extreme, contopire sau împărțire, Sever fiind de partea celor care amestecă firile în Hristos: „Dacă în realitate e un singur ipostas, trebuie să fie numai o singură fire întrupată a lui Dumnezeu Cuvântul, iar dacă

¹⁵ **Ibidem.**

¹⁶ Sfântul Grigorie de Nazianz, **Cele cinci cuvântări teologice**, trad. Pr. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae, Ed. Anastasia, București, 1993, p.22.

¹⁷ Drd. Ioan Mircea Ielciu, *Hristologia lui Sever al Antiohiei și importanța ei în contextul dialogului cu necalcedonienii*, în **Ortodoxia**, nr. 4/1988, p.91. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, **op.cit.**, p.19.

sunt două firi, este necesar să fie și două ipostase și două persoane”¹⁸.

Eutihie s-a folosit de ideea eronată a identității dintre comun și particular pentru a „argumenta” că în Hristos este o singură fire după unire¹⁹, iar pentru a se feri de acuza că printr-o asemenea idee se ajunge la grave rătăcirii și în Teologie, acesta a spus că identitatea respectivă se află numai în Iconomie, însă această susținere nu-l scutește pe acesta de la erezii antitrinitare, fiind clar o altă eroare dogmatică.

Urmând lui Eutihie, Sever susține și el „cu viclenie că ipostasul este identic cu firea ” în Iconomie²⁰.

Sfântul Maxim arată că identificarea comunului cu particularul în Iconomie are implicații grave și în Teologie: *„dacă trupul n-are nici o deosebire după nici una, adică nici după fire, nici după ipostas, față de Cuvântul, cum socotește Sever, el va fi în mod clar și de o ființă cu el, după aiureala lui Apolinarie. Și dacă trupul este de o ființă cu Cuvântul, va fi și cu Tatăl și cu Duhul. Și Treimea va deveni pătrime, fiindcă cele de o ființă nu se pot uni între ele într-un ipostas”*²¹.

Adică dacă ipostasul este identic cu esența în Hristos, plecându-se de la ipostasul cel unul, atunci și firea e una; adică trupul, firea omenească, nu se

¹⁸ **Patrologia Orientalis**, tom.VIII,hom. LVIII,p.225, apud Drd.Sava Marin, **op.cit.**, p.848.

¹⁹ Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, **Dicționar de teologie ortodoxă**, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 153

²⁰ **Ibidem**, p. p. 138, 196.

²¹ **Ibidem**, p.139.

deosebește, în acest caz, de firea dumnezeiască a Cuvântului, însă Cuvântul fiind de o ființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, va fi și trupul de aceeași ființă cu Ei, dar fiindcă cele de o ființă se deosebesc între ele după ipostas, se adaugă astfel o a patra persoană, trupul, schimbându-se astfel Treimea în pătrime.

Prin identificarea comunului cu particularul în Iconomie, Sever urmărește același scop ca și Eutihie, mărturisirea unei singure firi în Hristos, prefăcându-se, pe de altă parte, că ar deosebi între esențele unite în Hristos, însă această ipocrizie a lui este dată pe față îndeosebi de faptul că a afirmat fără echivoc că numărul desparte.

Aceste idei, a identificării comului cu particularul și a numărului care desparte, sunt stâns legate între ele.

În Teologie, dacă ipostasul ar fi identic cu ființa, de la deosebirea ipostatică se ajunge la triteism, iar dacă se pleacă de la identitatea de ființă se ajunge la modalism. Când se spune trei ipostase se spune și trei ființe, dacă între comun și particular nu este deosebire.²² Prin urmare nu numărul este cel care împarte ci împărțirea este cauzată de identificarea comunului cu particularul.

În Iconomie, după cum s-a arătat, identificarea comunului cu particularul duce la împărțire sau confundare. De aceea pentru Sever a mărturisi două esențe în Hristos înseamnă a cădea în nestorianism,

²² Sfântul Vasile cel Mare, **Despre Sfântul Duh. Corespondență (Epistole)**, trad. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 177; **Cartea mea, Filioque sau despărțirea apusului de Ortodoxie**, Oradea, 2002, p.p.10-11.

pentru că odată cu mărturisirea a două esențe, datorită identificării comunului cu particularul, ar număra și două persoane. Aceasta fiind cauza pentru care Sever refuză să spună „două firi” sau „două esențe” în Hristos, după unire. Însă refuzând să numere firile în Hristos, prin acesta le neagă existența.

Sfântul Maxim Mărturisitorul, urmând Sfântului Vasile cel Mare, Sfântului Grigorie de Nazianz și Sfântului Chiril al Alexandriei, învață că nu poate să existe deosebire fără câtime care e indicată de număr²³.

Potrivit Sfântului Vasile cel Mare numărul indică pe cele deosebite²⁴, iar Sfântul Grigorie Teologul arată că prin număr se arată câtimea lucrurilor²⁵, adică numărul se folosește pentru a arăta câtimea celor deosebite. Numărul nu aduce schimbare asupra celor numărate²⁶, nu se referă la esența lucrurilor, ci la câtimea lor²⁷.

În deplin acord cu Sfinții Părinți Capadocieni, Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă: „după Părinți, numărul este indicatorul câtimii lucrurilor, dar nu al relației, iar toată câtimea e văzută în diversitatea ei naturală, ea e legată numaidecât de deosebire”²⁸, sau că numărul „*nu e câtuși de puțin nici făcătorul împărțirii, nici al unirii... [ci] este numai indicator al câtimii lucrurilor care sunt suporturi*”²⁹.

²³ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.101.

²⁴ Sfântul Vasile cel Mare, **op.cit.**, p.58.

²⁵ Sfântul Grigorie de Nazianz, **op.cit.**, p. 105.

²⁶ Sfântul Vasile cel Mare, **op.cit.**, p.58.

²⁷ Sfântul Grigorie de Nazianz, **op.cit.**, p. 105.

²⁸ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.101.

²⁹ **Ibidem**, p.135.

Sfântul Vasile cel Mare, în legătură cu Sfânta Treime, arată că numărarea celor deosebite, ipostaselor, înseamnă mărturisirea lor : „iar dacă am accepta ca adevărate toate trei ipostasele, atunci atâtea mărturisim câte și numărăm. În chipul acesta, prin învățătura despre „deoființime ” se asigură și unitatea dumnezeirii, dar și recunoașterea Treimii, adică existența concomitentă a Tatălui, Fiului și a Duhului Sfânt”³⁰.

Sfântul Chiril al Alexandriei, pe care Sever susține în mod ipocrit că îl urmează în credință, spune: „*numărându-Se și mărturisindu-Se împreună Sfântul Duh, Sfânta și închinata Treime va avea plinătatea Ei*”³¹ sau „*Fiind împreună numărat și unit cu Ei [cu Tatăl și cu Fiul], Sfântul Duh, avem o unică dumnezeire prin fire, închinată în Treimea cea de o ființă*”³².

Despre număr ca indicator al câtimii celor deosebite, Sfântul Chiril vorbește și în legătură cu cele două firi în Hristos: „*Așa și Nestorie, chiar dacă spune două firi, indicând deosebirea trupului și a lui Dumnezeu Cuvântul nu mai mărturisește și unirea lor împreună cu noi*”.³³

Fiindcă „oricărei definiții îi este potrivită și o inversare”³⁴, din cele spuse de Sfântul Chiril, reiese că

³⁰ Sfântul Vasile cel Mare, **op.cit.**, p.441.

³¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2000, p.25.

³² Idem, **Despre Sfânta Treime**, trad,Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p.99.

³³ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.75.

³⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, **op.cit.**, p.57.

prin deosebirea dumnezeiescului de omenesc în Hristos, a firii dumnezești de firea omenească, se arată că Hristos are două firi după unire. Aceasta înseamnă că Sfântul Chiril atunci când face referire în scrierile sale la deosebirea între dumnezeirea și umanitatea lui Hristos, a înțeles prin aceasta că în Hristos sunt două firi după unire.

Deci prin expresia „două firi” se înțelege deosebirea dintre dumnezeiesc și omenesc în Hristos, iar atunci când se vorbește despre deosebirea dintre firi se înțelege că ele sunt două.

În a doua Epistolă către Nestorie, Epistolă însușită de Sinodul III Ecumenic, Sfântul Chiril spune că: „Unirea nu a adus înlăturarea deosebirii firilor”³⁵; ceea ce înseamnă că, neînlăturându-se deosebirea dintre firi, sunt două firi în Hristos. Monofiziții severini, refuzând să mărturisească cătimea celor deosebite în Hristos, nu urmează învățaturii Sfinților Părinți ai primelor trei Sinoade Ecumenice care au arătat clar că acolo unde există deosebire trebuie arătată prin număr cătimea celor ce se deosebesc între ele.

Dacă prin respingerea numărării ipostaselor Sfintei Treimi se neagă deosebirea ipostatică dintre Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt și prin aceasta se tăgăduiește însăși existența Treimii, la fel se poate spune și despre cel care refuză să numere cele ce sunt distincte în Hristos, firile, că nu

³⁵ Idem, **Scrisoarea 4**, P.G. LXXXVII, col.45c, Apud. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Momente și aspecte ale hristologiei precalcedoniene și calcedoniene*, în **Ortodoxia**, nr.1/1965, p.51

mărturisește deosebirea dintre ele, negând prin aceasta existența lor³⁶.

Sfântul Ioan Damaschin, referindu-se la număr în Teologie și Iconomie, spune următoarele: „*Și după cum cele trei ipostase ale Sfintei Treimi sunt unite fără confundare și se despart fără să se despartă și se numără – iar numărul nu produce în ele împărțire sau separare sau înstrăinare și tăiere, căci cunoaștem un singur Dumnezeu: pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt – în același chip și firile lui Hristos, chiar dacă sunt unite, sunt unite fără să se amestece. Și chiar dacă se întrepătrund reciproc, totuși nu primesc schimbare sau prefacerea uneia în alta.*

Fiecare fire își păstrează neschimbată însușirea ei naturală. Pentru aceea se și numără, iar numărul nu introduce împărțirea. Căci unul este Hristos, desăvârșit în Dumnezeire și omenire. Numărul nu este cauza naturală a împărțirii sau unirii, ci indică cantitatea [câtimea] celor numărate, fie că sunt unite, fie că sunt despărțite”³⁷.

Zadarnic vorbește Sever, cât și cei care-i urmează în rătăcire, despre deosebirea dintre esența dumnezeiască și esența omenească în Hristos, pentru că mărturisind „atâtea (esențe) câte numără” se află în afara dreptei credințe.

³⁶ Pr. Prof. Acad. dr. Dumitru Stăniloae, **Studii de teologie dogmatică ortodoxă**, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p. 52

³⁷ Sfântul Ioan Damaschin, **Dogmatica**, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. Scripta, București, 1993, p.p. 103-104.

Din cele de mai sus se poate observa că Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sfântul Ioan Damaschin sunt adevărații urmași duhovnicești ai Sfinților Părinți ce i-au precedat și păstrători fideli a învățaturii de credință a acestora. Pe când Sever se înrudește în credință cu ereziarhii pe care i-au combătut Sfinții Părinți. Erezii Arie și Sabelie nu făceau deosebire între comun și particular, dar se poate spune că Sever este apropiat în acest sens și de Nestorie, deoarece și acestuia i se poate atribui această eroare; eroare de la care Sever a ajuns să susțină că numărul împarte.

Ideea lui Sever că poate exista deosebire fără câtime se regăsește și în necalcedonianismul de azi, unde, la fel ca și în doctrina lui Sever, se face referire la natura dumnezeiască și natura umană a lui Hristos, refuzându-se să se spună că sunt două naturi reale, admițându-se că sunt două doar în teorie.

O asemenea concepție nu poate fi identificată în învățătura de credință ortodoxă. De aceea rățesc cei care susțin că hristologia ortodoxă este aceeași cu cea necalcedoniană. Ideea necalcedoniană că poate exista deosebire fără câtime este întru totul opusă învățaturii ortodoxe, este o sfidare clară a învățaturii Sfinților Părinți.

A nu le număra pe cele deosebite, pentru Sfinții Părinți înseamnă a nu le mărturisi cu adevărat. Iată ce spune Sfântul Maxim Mărturisitorul despre această idee necalcedoniană: *„Despre o deosebire naturală în Hristos după unire vorbesc și cei ce se luptă împotriva adevărului. Dar întrucât fără câtimea celor ce se deosebesc nu se poate vorbi de deosebire, este necesar să se vorbească și*

despre câtimea celor ce se deosebesc după unire și de numărul lor, dacă voiesc să se dovedească fideli rațiunii dogmei lor cu o consecvență ordonată. Iar dacă neagă câtimea firilor păstrate în Hristos după unire, să nu îndrăznească să vorbească nici de deosebirea firilor, cunoscând că tot ce are o deosebire oarecare nu poate fi una după rațiune și mod. Iar ceea ce nu poate fi una după toată rațiunea și modul, e vădit că există cel puțin două după rațiune și mod, sau mai multe. Deci spunând ei că în Hristos e o deosebire după unire, nu pot spune că Hristos este după unire una după toată rațiunea și modul”³⁸.

Sever și aderenții lui, vorbind despre dumnezeirea și umanitatea lui Hristos după unire, fără să mărturisească două firi reale, „se va deduce ca având, după ei, numiri simple, neavând ele nimic la bază și fiind goale de lucruri și va fi, după ei, Hristos Dumnezeu și om numai cu numele și nu în realitate... Iar dacă se feresc de o așa de mare nebunie, să spună că numirile nu sunt în Hristos goale de lucruri după unire.

Precum nu se feresc să dea cele două numiri (Dumnezeu și om) lui Hristos după unire, așa să spună și cele două firi din care și în care constă și ale căror sunt numirile”³⁹; adică pentru ei, Hristos este „din simple numiri și nu din realități și că nu este cu adevărat ceea ce e indicat că este prin numiri”⁴⁰; ceea ce înseamnă că Sever cât și cei ce i-au urmat în rătăcire, nemărturisind

³⁸ Sfântul Maxim Mărturisorul, **op.cit.**, p.101-102.

³⁹ **Ibidem**, p.p.107-108.

⁴⁰ **Ibidem**, p.93.

două firi în Hristos după unire, „pe motiv, chipurile, de evlavie, ca să nu pară că taie unirea prin număr... tăgăduiește în mod clar după unire toată existența firilor din care este Hristos”⁴¹.

Astfel, monofiziții severieni „desființează, în mod evident, prin tăcere, după unire, firile a căror deosebire o recunosc. Căci negarea celor ce sunt și se păstrează este cu adevărat o desființare a lor. Căci sau nu s-au desființat, după ei, firile după unire, ci sunt și se păstrează și e drept să fie mărturisite [două firi] ca păstrate după unire, sau, dacă nu e drept, să fie mărturisite [două firi] după unire și nu trebuie să se spună nici că sunt, nici că se păstrează ele în Hristos, e drept că după ei ele s-au desființat”⁴².

Dacă pentru Sever în Teologie numărarea ipostaselor Sfintei Treimi nu duce la împărțirea în trei a ființei dumnezeiești, aceasta este pentru că în Teologie el face deosebire între comun și particular; pe când în Iconomie socotește că numărarea celor deosebite duce la împărțirea nestoriană, tocmai pentru că în Iconomie el identifică comunul cu particularul.

Numai prin deosebirea dintre comun și particular se poate mărturisi deosebirea de persoane și identitatea de ființă în Sfânta Treime, precum și deosebirea de firi și identitatea ipostatică în Hristos.

Ideea identității dintre comun și particular a fost susținută de principalii ereziarhi antitrinitari Sabelie și Arie, dar și Augustin de Hippo, părintele filioquismului,

⁴¹ **Ibidem**, p.100.

⁴² **Ibidem**, p.102.

identifica comunul cu particularul⁴³, iar în ereziile hristologice, această idee se află la Eutihie și Sever, dar și Nestorie nu e străin de această eroare⁴⁴.

În mod eronat, unii au ajuns la concluzia că și Sfântul Atanasie cel Mare nu ar fi deosebit ipostasul de esență⁴⁵.

Fiindcă pentru Sfântul Atanasie cel Mare în Sfânta Treime sunt trei ipostase, dar o singură esență, aceasta înseamnă că el face deosebire între particular și comun, adică el nu confundă ipostasul cu esența: „*Sfânta Treime [e]... neîmpărțită și de aceeași fire*”⁴⁶; „*există o Treime Sfântă și desăvârșită ...[iar] Persoanele Ei sunt asemenea și nedespărțite prin fire*”⁴⁷; sau „*Tatăl și Fiul și Sfântul Duh [sunt] trei ipostase, [dar] o dumnezeire*”⁴⁸.

Pentru Sfântul Atanasie, cele de o ființă sunt deosebite după ipostas, ori cele de o ființă nu pot fi deosebite după ipostas și persoană, dacă nu se face deosebire între comun și particular. Iată ce spune Sfântul Atanasie împotriva unor hristomahi care susțineau că Treimea ar deveni pătrime dacă în Hristos există deosebire de fire între uman și dumnezeire: „*Spunându-le*

⁴³ Fericitul Augustin, **De Trinitate**, VII, 66,11, c.d. 944-945, apud. Magis. Ioan I. Ică, *Doctrina Fericitului Augustin despre Sfânta Treime după tratatul „De Trinitate”*, în **Studii Teologice**, nr. 3-4/1961, p. 171.

⁴⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, (nota610), p.287.

⁴⁵ Ioannis Zizioulas, **Ființa eclesială**, trad. Aurel Nae, Ed. Bizantină, București,1996, p.30.

⁴⁶ Sfântul Anastasie cel Mare, **Epistole, Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae (nota 16), Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1988, p.43.

⁴⁷ **Ibidem**, p.58.

⁴⁸ B.E.II.E.S.59,10.

acestea, ei nu înțeleg că se luptă cu ei înșiși. Căci chiar dacă nu spun că trupul e din Maria, ci că e de o ființă cu Cuvântul, după cugetarea lor se vor dovedi nu mai puțin admitând o pătrime (chiar dacă se prefac că nu cugetă cum socotesc). Căci după această cugetare, precum Fiul, după Părinți, deși e de o ființă cu Tatăl, nu e totuși El Însuși Tatăl, ci se spune că e Fiul de o ființă cu Tatăl, la fel trupul de o ființă cu Cuvântul nu este el însuși Cuvântul, ci altul în raport cu Cuvântul. Iar fiind altul [ca ipostas], după ei, Treimea lor va fi pătrime”⁴⁹.

Cu alte cuvinte, pentru acei hristomahi, în Hristos firea omenească nu se deosebește de cea dumnezeiască, de unde că Hristos ar avea o singură fire și cum că dacă firea omenească este deosebită de firea dumnezeiască în Hristos atunci fiind două firi, sunt și două persoane iar Treimea se face pătrime; ceea ce înseamnă că acei hristomahi confundă comunul cu particularul.

O astfel de idee îi este proprie și lui Sever, la care identificarea comunului cu particularul este evidentă: „Dacă în realitate e un singur ipostas, trebuie să fie numai o singură fire... iar dacă sunt două firi este necesar să fie două ipostase și două persoane, iar treimea va deveni tetradă”⁵⁰.

Sfântul Atanasie cel Mare, combătând rătăcirea acelor hristomahi, făcând deosebirea între comun și particular arată că precum Fiul fiind de o ființă cu Tatăl

⁴⁹ Sfântul Anastasie cel Mare, **op. cit.**, p.175.

⁵⁰ **Patrologia Orientalis**, tom.VIII, hom. LVIII, p.225, apud Drd. Sava Marin, **op.cit.**, p.848.

dar Altul după ipostas, la fel și omenescul asumat de Fiul, dacă este, potrivit acelora, de o ființă cu Cuvântul atunci ar fi deosebit de Acesta după ipostas iar Treimea devine pătrime.

Într-un mod asemănător îl combate și Sfântul Maxim Mărturisitorul pe Sever: *„dacă trupul n-are nici o deosebire după nici una, adică nici după fire, nici după ipostas față de Cuvântul, cum socotește Sever, el ar fi în mod clar și de o ființă cu el după aiureala lui Apolinarie. Și dacă trupul este de o ființă cu Cuvântul, va fi și cu Tatăl, și cu Duhul și Treimea ar deveni pătrime”*.⁵¹

Prin urmare pentru Sfântul Atanasie, Cuvântul și trupul nu sunt de o ființă, adică dumnezeirea și omenescul în Hristos nu sunt o singură fire; pentru că este deosebire între ele sunt două firi, iar fiind două firi nu înseamnă că se introduce o a patra persoană, ca Treimea să devină pătrime, deoarece fiind două firi nu înseamnă că ar fi și două ipostase, ci Hristos are un singur ipostas.

Din cele de mai sus reiese că Sfântul Atanasie face deosebire între comun și particular atât în Teologie cât și în Iconomie. Dacă Sfântul Atanasie ar fi identificat ipostasul cu ființa, particularul cu comunul, aceasta nu putea să treacă neobservat de către Sfinții Părinți contemporani cu el.

Sfântul Vasile cel Mare, care l-a cunoscut pe Sfântul Atanasie, dar și învățătura lui de credință, combate în

⁵¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.139.

mod categoric pe cei ce susțineau ideea identității dintre particular și comun: „ipostasul și ființa nu sunt unu și același lucru”⁵².

Mai mult, arată că unii, identificând ipostasul cu ființa, datorită ființei celei una, au ajuns să creadă că Tatăl, Fiul și Sfântul Duh ar avea nu numai o singură ființă, ci și un singur ipostas, iar alții, acceptând cele trei ipostase, au socotit că ar fi și trei ființe: *„Întrucât în dogmele noastre tainice mulți nu fac o deosebire între ființă, care e comună, și între ideea despre ipostase sau persoane, care sunt diferite, din pricină că le confundă una cu cealaltă, gândindu-se că ar fi indiferent dacă spui ființă ori persoană (de unde se și întâmplă ca unii din cei care admit astfel de lucruri, fără să le cerceteze, vorbesc de un singur ipostas, atunci când vorbesc de o singură ființă și invers, pe temeiul aceleiași aprobări, cei care acceptă cele trei ipostase cugetă că au drept și ei să vorbească de împărțirea ființei după același număr”*⁵³.

Cel care nu face deosebire între ipostas și ființă este Arie, a cărui învățătură de credință a fost combatută de Sfântul Atanasie: *„nu se ajunsese în filozofie la distincția clară între ipostas și ființă și Arie era tributar acestei filozofii. Dar apărătorii credinței creștine vedeau această deosebire”*⁵⁴.

⁵² Sfântul Vasile cel Mare, **op. cit.**, p. 441.

⁵³ **Ibidem**, p.177.

⁵⁴ Sfântul Anastasie cel Mare, **op. cit.**(nota16)p.121;Idem,**Cuvânt împotriva eleinilor, Cuvânt despre întrupareaCuvântului, trei cuvinte împotriva**

Între „apărătorii credinței creștine”, împotriva arianismului, un loc de frunte l-a avut Sfântul Atanasie, ar fi de neînțeles ca tocmai el să nu deosebească ipostasul de ființă.

În expunerea de credință a Sinodului I Ecumenic (325), Sinod la care Sfântul Atanasie cel Mare a avut o contribuție deosebită în apărarea Ortodoxiei, se face deosebire între ipostas și ființă: „Iar pe aceia care spun că a fost o vreme când [Fiul lui Dumnezeu] nu era și că înainte de a Se fi născut nu era și că S-a făcut din cele ce nu erau, sau dintr-un alt ipostas sau substanță [ființă].”⁵⁵

Unii au înțeles că prin expresia „alt ipostas sau substanță [ființă]” nu se face deosebire între ipostas și ființă, însă lucrurile nu stau așa: „Se cuvine deci a mărturisi clar că cred potrivit cuvintelor expuse de Părinții noștri de la Niceea și potrivit înțelesului sănătos al acestor cuvinte. Căci sunt unii care și în această credință înțeleg cu vicleșug cuvântul adevărului și trag înțelesul cuvintelor din ea spre părerea lor. Așa a îndrăznit și Marcel, necrezând în ipostasul Domnului nostru Iisus Hristos. Căci socotindu-L cuvânt simplu și pretextând că Și-a luat începuturile din El însuși, a explicat greșit înțelesul expresiei „de o ființă”. Iar unii dintre cei ce au preluat din împietatea lui Sabelie, cel din Libia, părerea că ipostasul și ființa sunt același lucru, trag de aici prilej pentru

arienilor, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1987,(nota 169) p.398.

⁵⁵ **Hotărârile Sfintelor Sinoade Ecumenice**, Ed. Sfântul Nectarie, București, 2003, p.13.

construirea blasfemiei lor, din faptul că s-a scris în credința (de la Niceea): „Iar dacă cineva zice că Fiul lui Dumnezeu e din altă ființă sau ipostas, pe acela îl supunem anatemei Biserica Sfântă și Catholică”. Dar dacă expresiile ar indica unul și același înțeles, ce trebuință ar fi fost de amândouă? Deci e vădit că unii negând că e din aceeași ființă, iar alții spunând că e din alt ipostas, Părinții au declarat amândouă expresiile ca străine învățaturii bisericesti”⁵⁶.

Unii sunt de părere că și Sfântul Chiril al Alexandriei, în unele locuri din scrierile sale, confundă propriu-zis firea cu ipostasul. Se poate spune că atribuirea acestei erori Sfântului Chiril se datorează unei înțelegeri simpliste a unora din textele în care acesta folosește termenii respectivi.

Dăm mai jos câteva fragmente din scrierile Sfântului Chiril, de unde se poate observa că acesta deosebește cât se poate de clar firea de ipostas, comunul de particular.

Pentru Sfântul Chiril, *„ființa este indicarea unei realități comune. Iar termenul de ipostas indică și spune cele ce se află sub această realitate comună”⁵⁷.*

Referindu-se la făptura umană, spune: *„Nu e nici o deosebire de ființă care să ne divizeze, chiar dacă fiecare e despărțit de alții într-un ipostas propriu”⁵⁸; „Noi, cei ce ne aflăm ca oameni întreolaltă până la identitate printr-o lege a firii... [dar] despărțiți în ipostasuri proprii și anume,*

⁵⁶ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p. 121.

⁵⁷ Sfântul Chiril al Alexandriei, **op.cit.**, p.37.

⁵⁸ **Ibidem**, p.36.

fiecare, prin care unul este Petru sau Ioan, altul Toma sau Matei”⁵⁹.

Comunul indică ființa dar ea, ființa, este concretă în ipostas: *„Prin acest comun se indică ființa, dar încă nu și fiecare din subzistențele înțelese în mod clar și vădit. Încă nu omul în mod concret, adică Petru și Pavel. Spunând, dimpotrivă, Toma sau Petru, nu-i va scoate pe cei indicați din granițele ființei. Căci fiecare este nu mai puțin om. Ci s-a arătat existând într-un aspect special și într-un ipostas propriu și separat. Astfel deci, ființa este pentru tot omul, ca una ce îngroașă înțelesul comun al speciei întregi. Iar ipostasul se înțelege în mod potrivit pentru fiecare, fără a scoate ceea ce indică din ceea ce e comun, nici confundând și amestecând pe fiecare și specialul în obscuritate”⁶⁰.*

De unde reiese că deosebirea între ipostase nu înseamnă împărțirea a ceea ce este comun, adică a ființei, iar comunul ființei nu înseamnă confundarea celor deosebite, adică a ipostaselor, ori așa ceva nu este posibil dacă nu se face deosebire între comun și particular, adică între ființă și ipostas.

În Sfânta Treime este o unitate de fire, unica ființă, dar ipostasele nu se confundă între ele, ci rămân distincte, însă aceasta nu s-ar putea susține dacă nu se face deosebire între fire și ipostas: *„El [Fiul] are o unitate negrăită de fire cu Tatăl fără ca ipostasurile să sufere vreo*

⁵⁹ **Ibidem.**

⁶⁰ **Ibidem**, p.38.

*confundare între ele*⁶¹, „mărturisind deci că Fiul este de o ființă cu Dumnezeu Tatăl, dar existând în ipostas propriu, spunem că Ei sunt uniți și totodată distincți”⁶²; „cele din care se cunoaște Sfânta Treime ca o ființă identică în ipostasuri deosebite”⁶³.

La întrebarea: „Este deci altceva ființa și altceva ipostasul? [răspunsul este cât se poate de clar]... Este o mare deosebire care se află între ipostasuri, dar ființa le cuprinde pe fiecare”⁶⁴, ori dacă Sfântul Chiril ar fi fost de părere că ipostasul este identic cu ființa, n-ar fi spus că este deosebire doar între ipostase, ci odată cu deosebirea între ipostase ar fi susținut și deosebirea de ființă.

Sfântul Chiril al Alexandriei, nu numai că deosebește ipostasul de fire, dar arată și la ce poate să ducă identificarea particularului cu comunul : „dacă modul propriu și specific al fiecărui ipostas se desființează prin rațiunea deoființimii și dacă identitatea firii anulează deosebirea de persoane. De ce nu va fi deci Tatăl Cuvântul [și Cuvântul Tatăl]”⁶⁵? sau: „Dacă se confundă ale tuturor toate, nu mai este nici o deosebire și vânzătorul Iuda va fi ca Petru sau Pavel și ca ei de o ființă cu Petru și cu Pavel; Petru și Pavel iarăși vor fi Iuda, ca unii ce sunt de o ființă cu el! Dar aceasta este cea mai nebunească cugetare. Căci faptul de-a fi de aceeași ființă nu va desființa

⁶¹ **Ibidem**, p.37.

⁶² **Ibidem**, p.38.

⁶³ **Ibidem**, p.52.

⁶⁴ **Ibidem**, p.37.

⁶⁵ **Idem**, **Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2000, p.p. 46-47.

*deosebirea întreolaltă a celor de același neam sau specie*⁶⁶.

Din cele de mai sus reiese că Sfântul Chiril al Alexandriei deosebește comunul de particular, ființa de ipostas, întocmai ca și Sfinții Părinți Capadocieni.

Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sfântul Ioan Damaschin, buni cunoscători ai învățaturii de credință a Sfântului Chiril al Alexandriei, nu i-au atribuit acestuia identificarea ființei cu ipostasul. Potrivit lor, această eroare este proprie ereticilor. Sfântul Mărturisitorul Maxim spune că Sfinții Părinți nu identificau comunul cu particularul, firea cu ipostasul⁶⁷, iar Sfântul Ioan Damaschin referindu-se la ereziile hristologice arată ca și cauză a acestor rătăciri tocmai confundarea firii cu ipostasul : „Ceea ce face ca ereticii să rătăcească este faptul că ei identifică noțiunea de fire și ipostasă”⁶⁸ ; „Trebuie să știm că ceea ce provoacă rătăcirea ereticilor este confuzia în privința cuvintelor. Astfel, monofiziții, adică acefalii, spun că natura și ipostas înseamnă același lucru, fapt care i-a determinat să susțină că în Hristos este o singură natură, temându-se ca nu cumva să-L împartă pe Hristos în două ipostasuri. De asemenea cei ce gândesc la fel cu Nestorie au spus că sunt două ipostasuri, temându-se să nu confunde cele două naturi ale lui

⁶⁶ **Ibidem**, p.p. 48-49.

⁶⁷ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.287.

⁶⁸ Sfântul Ioan Damaschin, **op. cit.**, p. 99.

Hristos într-una singură”⁶⁹.

Susținerea că unii din Sfinții Părinți ar identifica firea cu ipostasul se datorează, după cum s-a mai spus, unei înțelegeri simpliste.

Însă această părere, că ar trebui atribuită confuzia respectivă unora din Sfinții Părinți, este susținută în mod deosebit de cei care din dorința apropierii de nealcedonieni, căutând a socoti hristologia ortodoxă ca fiind aceeași cu cea nealcedoniană, vor să arate că această confuzie nu este proprie doar ereziarhilor monofiziți.

În Sfânta Treime identitatea de ființă nu desființează deosebirea ipostaselor, iar în Hristos identitatea de ipostas nu desființează deosebirea firilor. Iar deosebirea celor unite ipostatic în Hristos se mărturisește prin număr, după cum în Sfânta Treime deosebirea între ipostasele unite în aceeași ființă tot prin număr se mărturisește⁷⁰.

Sever respingând numărarea firilor în Hristos după unire, refuză să mărturisească deosebirea lor, chiar dacă, spre amăgirea unora, se preface că o mărturisește, pentru el Hristos are o singură fire. Prin păruta mărturisire a deosebirii între firi, Sever a înșelat pe mulți și continuă să înșele și azi, chiar și dintre cei care se consideră ortodocși.

⁶⁹ Idem, **Despre cele două voințe ale lui Hristos**, trad. Pr. Olimp N. Căciulă, Ed. Anastasia, 2004, București, p.35.

⁷⁰ Sfântul Vasile cel Mare, op. cit., p. 441.

DEOSEBIREA NUMAI ÎN GÂNDIRE

Deosebirea între două sau mai multe elemente se face „fie prin simțire, fie prin înțelegere”⁷¹.

Sfântul Grigorie de Nyssa spune că: „*Puterea de cugetare [a omului] e ceva pur duhovnicesc și netrupesc*”⁷².

În ce privește „omul firesc ” (II Cor. 2, 14) acesta „își lasă spre degradare puterea cugetului”⁷³, de aceea pe cele duhovnicești „nu poate să le înțeleagă fiindcă ele se judecă duhovnicește” (II Cor. 2,14); cele duhovnicești sunt înțelese de către „omul duhovnicesc” (ICor.2,15).

Omul firesc, stăruitor fiind în cugetarea celor de jos, nu poate să teologhisească cu adevărat, iar dacă va încerca să înțeleagă dogmele potrivit propriei sale gândiri, va rătăci. Sfântul Grigorie de Nazianz, vorbind despre măsurile cunoașterii teologice, comparând aceasta cu

⁷¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.82.

⁷² Sfântul Grigorie de Nyssa, **Scrieri exegetice, docmatico-polemice și morale**, trad. Pr. Prof. Teodor Bodogae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p.31.

⁷³ **Ibidem**, p.55.

urcarea lui Moise pe muntele Sinai la primirea tablelor Legii, îl aseamănă cu o „fiară” pe cel aplecat cu cugetul la cele de jos, că unul ca acesta nu poate cugeta la dogme fără să rătăcească: „de este cineva o fiară rea, crudă și cu totul neprimitoare a cuvintelor contemplației și teologiei, să nu se cuibărească cu viclenie și răutate în materii (în păduri) ca să sară deodată spre a răpi vreo dogmă sau vreun cuvânt și să sfâșie prin calomnii „cuvintele sănătoase” (Tit 2,8), ci să stea încă departe și să plece de lângă munte”⁷⁴. Prin urmare, omul care este preocupat în mod deosebit de cele sensibile are o gândire materialistă, gândire „din care vine greșeala și înșelăciunea în aprecierea adevărului”⁷⁵ de credință. Numai dacă își va curăți cugetul „de toată ceața materială”⁷⁶, Dumnezeu îi va lumina ochii inimii (Ef. 1,18), lumină în care va avea o vedere clară a adevăratelor dogme.

Nu se pot privi decât numai „cu ochii sufletului”⁷⁷ cele ce nu sunt sesizate de ochii trupești.

Nu doar cele sensibile percepute de vederea trupească sunt reale, ci și cele văzute cu ochii minții,

⁷⁴ Sfântul Grigorie de Nazianz, **op. cit.**, p.22.

⁷⁵ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Ambigua**, Trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1983, p.158.

⁷⁶ **Ibidem.**

⁷⁷ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Scrisoarea 45**, P.G.LXXVII, col.233A, apud. Arhim Timotei Traian Seviciu, *Doctrina hristologică a Sfântului Chiril al Alexandriei, în lumina tendințelor actuale de apropiere dintre Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici orientale*, în **Mitropolia Banatului**, nr. 7-9/1972, p.346.

înțelese duhovnicește. Căci după cum dacă ceva văzut cu ochii sensibili nu este real, ci este doar o halucinație, o nălucă, la fel ceea ce e văzut cu „ochii sufletului”, dacă nu se află și în realitate, atunci nu este decât numai o plăsmuire goală a minții. Cel căruia îi lipsește curățenia sufletească, având ochii minții încetșoșai de materialism, se află departe de înțelegerea celor duhovnicești, însă dacă își va limpezi vederea duhovnicească a minții va înțelege cele duhovnicești, atât cât pot fi cunoscute, în măsura curăției: *„După cum ochii trupului, când sunt departe, înțeleg puțin cele văzute; dar dacă se apropie de obiectele la care se uită înțeleg clar pe cele ce le văd, tot așa și cu privire cu ochii minții; cel care nu este apropiat, prin fapte, de Dumnezeu, nu poate vedea lucrurile lui Dumnezeu cu ochii curați ai minții”*⁷⁸; sau *„După cum cu ochii tulburi nu putem vedea clar cele din jurul nostru, tot așa nici cu o inimă tulburată nu putem ajunge la înțelegerea adevărului”*⁷⁹.

Celui necurățit duhovnicește *„nu-i este asigurată atingerea Celui curat, precum nici ochiului murdar raza soarelui”*⁸⁰; unul ca acesta se înșeală dacă crede că poate ajunge la cunoașterea adevăratelor dogme din starea în care se află, însă ajungând să rătăcească de la credința

⁷⁸ Sfântul Vasile cel Mare, **Omilii laHexaameron, Omilii la Psalmi, Omilii și cuvântări**, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București,1986, p.306.

⁷⁹ **Ibidem**, p.265.

⁸⁰ Sfântul Grigore de Nazianz, **op.cit.**,p.12.

cea dreaptă, poate să înșele apoi și „vederea celor nepricepuți”⁸¹.

Sfântului Chiril al Alexandriei, ca și tuturor Sfinților Părinți, nu-i este străină cunoașterea duhovnicească a dogmelor. Sfântul Chiril face deosebire între cei ce au o gândire materialistă și cei ce au o cugetare duhovnicească: *„Cei ce cugetă la cele vremelnice au toată nădejdea asupra lor. Iar cei ce caută cele din ceruri trimit acolo ochiul cugetului lor”*⁸².

Cei duhovnicești *„și-au luminat mintea prin toată virtutea și au ajuns în stare să afle tainele dumnezeiești și ascunse, primind lumina Duhului și pe Domnul Însuși sălășluit în ei, îl vor privi cu ochii înțelegerii”*⁸³. A privi cu „ochii înțelegerii” sau ai „cugetului” sau cu „ochii sufletului”⁸⁴, înseamnă a înțelege duhovnicește.

Atunci când se referă la firea dumnezeiască și firea omenească a lui Hristos, la deosebirea lor numai prin gândire⁸⁵, pentru el aceasta înseamnă a vedea cu „ochii sufletului” că după unire firile sunt două: *„Astfel când este vorba doar de gândire și de a nu privi chipul în care s-a făcut întruparea decât cu ochii sufletului, spunem că*

⁸¹ **Ibidem.**

⁸² Sfântul Chiril al Alexandriei, **Comentar la Sfânta Evanghelie de la Luca**, trad. Diac. Gheorghe Băbuș, Ed. Pelerinul Român, Oradea, 1998, p.174.

⁸³ Idem, **Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2000, p.898.

⁸⁴ Idem, **Scrisoarea 45**, P.G.LXXXVII, col.233 A, apud Arhim Timotei Traian Seviciu, **op.cit.**, p.346.

⁸⁵ **Ibidem.**

*firile care s-au unit sunt două*⁸⁶. Prin aceasta arată că deosebirea dintre cele două firi nu poate fi înțeleasă decât numai duhovnicește, de către cei a căror vedere sufletească nu este întunecată de murdăria patimilor.

Potrivit Sfântului Maxim Mărturisorul: *„Deosebirea după ipostas în Sfânta Treime și deosebirea după firi în Cel Unul din Sfânta Treime nu trebuie afirmată pe baza simțirii, ci trebuie înțeleasă prin cugetare*⁸⁷. Aceasta nu înseamnă că înțelegerea prin cugetare a deosebirii, la care se referă Sfântul Maxim, îi este proprie oricui; această înțelegere este a celor care pot cu adevărat să teologhisească.

Teologhisirea *„nu aparține tuturor, spune Sfântul Grigorie de Nazianz, ci celor ce s-au exercitat și au fost învățați în contemplație și, înainte de aceasta, celor ce au fost curățiți în suflet și în trup, sau cel puțin se curățesc într-o anumită măsură*⁸⁸.

Despre deosebirea prin gândire a ipostaselor Sfintei Treimi, Sfântul Vasile cel Mare spune: *„nu-i stă în putere rațiunii să aducă adorație cuvenită Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt dacă ea nu contemplă, fără să le confunde, însușirile fiecăruia dintre persoane*⁸⁹. Prin a contempla

⁸⁶ **Ibidem.**

⁸⁷ Sfântul Maxim Mărturisorul, **Scrisori și epistole hristologice și duhovnicești**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1990, p.256.

⁸⁸ Sfântul Grigore de Nazianz, **op.cit.**, p.13.

⁸⁹ Sfântul Vasile cel Mare, **Despre Sfântul Duh. Corespondență (Epistole)**, trad. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1988, p. 432.

fără confundare înseamnă aici a înțelege duhovnicește deosebirea după ipostas în Sfânta Treime.

La fel și dogma hristologică, trebuie înțeleasă duhovnicește; o cugetare materialistă nu va înțelege deosebirea dintre cele două firi fără să le despartă una de cealaltă împărțind ipostasul cel unul în două.

Sfântul Chiril al Alexandriei spune că: *„Acea care vreau cu orice preț să admită două firi nu-și dau seama că ceea ce se distinge într-alt fel decât numai prin gândire, constituie în mod necesar două ființe ce se îndepărtează una de alta”*.⁹⁰

Prin aceasta vrea să arate că, confundarea deosebirii cu împărțirea, sau cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul „a face din deosebire împărțire”⁹¹, duce la separarea celor două firi, că, cauza acestei confundări este lipsa unei înțelegeri cu adevărat duhovnicești; că pentru a nu se face din deosebire împărțire, deosebirea nu trebuie făcută „decât numai prin gândire”.

Adică deosebirea trebuie înțeleasă duhovnicește, privită cu „ochii sufletului”⁹²; iar această vedere cu „ochii sufletului”, după cum arată în altă parte⁹³, aparține celor curați sufletește și nicidecum celor care sunt oameni firești(Iud.19), care au o gândire materialistă, aceștia din

⁹⁰ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Scrisoarea 46**, P.G.LXXVII, col.245 A, apud Arhim Timotei Traian Seviciu, **op.cit.**,p.346.

⁹¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.138.

⁹² Sfântul Chiril al Alexandriei, **Scrisoarea 46**, P.G.LXXVII, col.233 A; apud Arhim Timotei Traian Seviciu, **op.cit.**,p.346.

⁹³ Idem, **Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2000, p.898.

urmă fac din deosebire împărțire: „Să nu-mi divizezi și să nu mi-L separe pe Emanuel într-un om aparte și într-un Dumnezeu Cuvântul... Ca nu cumva să ne reproșeze cineva pe bună dreptate că am adoptat, în loc de a gândi corect, o poziție condamnată de Sfânta Scriptură. Căci iată ce a spus unul dintre ucenicii lui Hristos: „Voi, însă, iubiților, aduceți-vă aminte de cuvintele zise mai dinainte de către apostolii Domnului nostru Iisus Hristos că ei vă spuneau: În vremea de pe urmă vor fi batjocoritori, umblând potrivit cu poftele lor nelegiuite. Aceștia sunt cei care fac dezbinări [oameni] firești care nu au Duhul (Iud.17-19).⁹⁴

Astfel Sfântul Chiril arată că, confundarea deosebirii cu împărțirea este proprie celor „firești care nu au Duhul”, care sunt lipsiți de o înțelegere cu adevărat duhovnicească, și care fiind aplecați cu cugetul „la cele vremelnice”⁹⁵ pun mare preț pe înțelegerea care vine prin simțuri; de aceea Sfânta Scriptură le mai spune și oameni firești(I.Cor.2,14) care „pe cele ale trupului le cugetă”(Rom.8,5); aceștia (dioprosopiștii) „distingând natura Cuvântului de cea a trupului, și rămânând la această distincție, nu sunt satisfăcuți [refuză să rămână doar la a distinge între cele două firi], îl împart în două pe unicul Hristos și introducând între cele două elemente o

⁹⁴ Idem, *Despre Întruparea Unuia-Născut și că Hristos Unul este și Domn după Scripturi*, Trad. Lucian Turcescu, în **Studii Teologice**, nr. 3-4/1993, p.29.

⁹⁵ Idem, **Comentar la Sfânta Evanghelie de la Luca**, trad.Diac. Gheorghe Băbuț, Ed. Pelerinul Român, Oradea, 1998, p.174.

*separație brutală, le prezintă practic pe fiecare dintre el existând separat*⁹⁶, ceea ce înseamnă că aceștia fac din deosebire împărțire.

Sfântul Chiril nu l-a criticat pe Nestorie pentru că făcea deosebire între firile lui Hristos⁹⁷, ci pentru faptul că acesta, făcând din deosebire împărțire, odată cu deosebirea dintre firii introducea și separarea lor, respingând unirea acestora în ipostasul cel unul a lui Hristos.

Sfântul Chiril neconfundând deosebirea cu împărțirea și unirea cu amestecarea, mărturisind deosebirea între cele două firi ale lui Hristos nu introduce împărțirea Lui, iar vorbind despre unirea lor în ipostas nu le contopește în una singură.

Pentru Nestorie unirea în ipostas a celor două firi înseamnă o contopire a lor, de aceea el vede în unirea ipostatică, de care vorbește Sfântul Chiril, o susținere a arianismului și a apolinarismului.⁹⁸

Sfântul Chiril referitor, la aceste acuze ale lui Nestorie, în a doua scrisoare către acesta, spune: *„sunt deosebire firile adunate în unitatea adevărată, dar unul este din amândouă Hristos și Fiul; nu desființându-se deosebirile firilor din pricina unirii ci alcătuind mai*

⁹⁶ Idem, **Despre Întruparea Unuia-Născut și că Hristos Unul este și Domn după Scripturi**, Trad. Lucian Turcescu, în **Studii Teologice**, nr. 3-4/1993, p.15.

⁹⁷ Idem, **Scrisoarea 44**, P.G.LXXVII, col.255 A, apud Arhim Timotei Traian Sevcicu, **op.cit.**,p.346.

⁹⁸ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae.*Definiția dogmatică de la Calcedon*, în **Ortodoxia**, nr.2-3/1951, p.312.

*degrabă... pe unul Domnul Iisus Hristos și Fiul*⁹⁹.

Astfel Sfântul Chiril mărturisește deosebirea fără împărțire și unirea fără contopire, neconfundând comunul cu particularul în Iconomie.

Pentru că făcea din deosebire împărțire Nestorie nici nu avea cum să vadă altfel unirea în ipostas, decât numai ca o amestecare a firilor, pentru că datorită unirii, deodată cu negarea împărțirii se neagă și deosebirea dacă pentru el deosebirea înseamnă împărțire.

Nestorie, făcând din deosebirea dintre firi o împărțire a lor, iar unirea ipostatică, pe care nu o accepta, o înțelegea ca pe o amestecare a celor două firi¹⁰⁰, reiese că el gândea la fel ca și aceia care identifică comunul cu particularul, esența cu ipostasul.

Nestorie ferindu-se de amestecarea firilor susținea o împărțire a lor, iar Sever temându-se să nu introducă separarea a ales amestecarea firilor¹⁰¹, însă ei au căzut în aceste rătăciri, diametral opuse una față de cealaltă, plecând de la aceeași eroare, adică pentru că făceau din deosebire împărțire și din unire amestecare; „*cugetarea lor era simplistă nu ținea seama de caracterul paradoxal al realității*”¹⁰². Cel înrobitor de o cugetare materialistă, nefiind deprins cu o cugetare duhovnicească, are o înțelegere simplistă a învățaturii de

⁹⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, **P.G.LXXVII**, col.45; apud.. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, **op.cit.**, p.316.

¹⁰⁰ **Ibidem**, p.312.

¹⁰¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.p.198;206.

¹⁰² **Ibidem**, (nota 416 și 289) p. p.199,139.

credință, înțelegere prin care este străin de cunoașterea adevăratelor dogme.

Voind să arate că urmează hristologiei Sfântului Chiril în legătură cu neconfundarea deosebirii cu împărțirea, Sever se dovedește și în această privință fals în ceea ce susține: „*unirea nu desființează diferența firilor ci numai diviziunea.*”¹⁰³ Dacă prin unire nu se neagă deosebirea între firi ci se respinge împărțirea, atunci și diferența dintre firi nu desființează unirea, ci numai diviziunea desființează unitatea lor.

Unirea nu desființează diferența, ci doar diviziunea dintre firi, numai dacă nu se face din deosebire împărțire. Ori Sever face din deosebire împărțire, nerecunoscând „*deosebirea neîmpărțită (și nedespărțită) chiar dacă se laudă că o susține*”¹⁰⁴; negând însă împărțirea lui Hristos, opunându-se nestorianismului, neagă și deosebirea reală dintre firi, chiar dacă pe de altă parte, în mod ipocrit, susține că ar deosebi între ele¹⁰⁵.

Sfântul Chiril, după cum s-a văzut, nu este de acord cu cei care fac din deosebire împărțire, prin „deosebirea numai în gândire” Sfântul Chiril arată că deosebirea între cele două firi nu poate fi înțeleasă decât numai de către cei care au o înțelegere cu adevărat duhovnicească,

¹⁰³ Severus Antioch, **Philalethes**, p.139, apud.Drd. Ioan Mircea Ielciu, **op. cit.**,p.90.

¹⁰⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.p.138,198.

¹⁰⁵ Sever deși vorbește de persistență integrală a esenței dumnezeiești și a esenței omenești în Hristos după unire, în realitate le amestecă pe cele două.

înțelegere ce le lipsește celor care fac din deosebire împărțire.

„Deosebirii numai în gândire”, Sever i-a dat un alt înțeles care să-i permită negarea existenței reale a celor două firi: *„Luând în considerare întruparea, mintea omenească vede două (naturi în Hristos) unite întreolaltă în chip negrăit și neamestecat, conform unirii. Dar cele ce sunt concepute numai cu mintea și sunt deosebite apărând ca distincte, nu mai trebuie numite două după cugetarea unirii”*¹⁰⁶.

Sever susține deosebirea între firi în cugetare¹⁰⁷, pretinzând că este de acord și cu deosebirea reală dintre ele¹⁰⁸, vorbind de persistența integrală a dumnezeirii și umanității în Hristos după unire¹⁰⁹, dar în privința numărului susține că sunt două firi numai în cugetare, refuzând să admită că sunt și în realitate două. Negând câtimea reală a firilor, în zadar vorbește de deosebirea lor: „dacă neagă câtimea firilor păstrare în Hristos după

¹⁰⁶ Contra gramaticum III, 5, la J. Lebon, **Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium**, p.21, apud. Diac. Ioan Caraza, *Hristologia Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon în preocupările teologilor romano-catolici și protestanți din vremea noastră și punctul de vedere ortodox*, Ed. Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, 2000, p.80.

¹⁰⁷ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, **op. cit.**, p.417; Idem, *Posibilitatea reconcilierii dogmatice între Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*, în **Ortodoxia**, nr. 1/1965, p.21.

¹⁰⁸ Idem, **Studii de teologie dogmatică ortodoxă**, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p.51,

¹⁰⁹ Idem, *Posibilitatea reconcilierii dogmatice între Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*, în **Ortodoxia**, nr. 1/1965, p.19.

unire, să nu îndrăznească să vorbească nici de deosebirea firilor”¹¹⁰.

Deosebirea numai în gândire a celor două firi în Hristos, are la Sever un cu totul alt înțeles decât acela pe care îl are la Sfântul Chiril al Alexandriei. Dacă la Sfântul Chiril deosebirea numai în gândire nu înseamnă tăgăduirea realității celor două firi¹¹¹, ci prin aceasta Sfântul Chiril vrea să arate că deosebirea între firi nu poate fi înțeleasă decât numai duhovnicește, înțelegere care este proprie celor care „și-au luminat mintea prin toată virtutea”¹¹², dar nu și celor ce au cugetul robit de cele vremelnice¹¹³, întunecați fiind de patimi, aceștia din urmă fac din deosebire împărțire¹¹⁴; pe când Sever admitând că sunt două firi numai în gândire¹¹⁵, refuzând să spună că sunt și în realitate două¹¹⁶, neagă deosebirea

¹¹⁰ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.p.101,102.

¹¹¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Despre Întruparea Unuia-Născut și că Hristos Unul este și Domn după Scripturi**, Trad. Lucian Turcescu, în **Studii Teologice**, nr. 3-4/1993, p.23.

¹¹² Idem, **Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2000, p.898.

¹¹³ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Comentar la Sfânta Evanghelie de la Luca**, trad.Diac. Gheorghe Băbuș, Ed. Pelerinul Român, Oradea, 1998, p.174.

¹¹⁴ Idem, **Despre Întruparea Unuia-Născut și că Hristos Unul este și Domn după Scripturi**, Trad. Lucian Turcescu, în **Studii Teologice**, nr. 3-4/1993, p.15; Arhim. Timotei Traian Seviciu, **op.cit.**,p.400.

¹¹⁵ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, **op. cit.**, p.21.

¹¹⁶ **Patrologia Orientalis.....**,p.223, apud Prof.D. Stăniloae, **op.cit.**, p. 19.

reală dintre ele¹¹⁷, tăgăduind prin aceasta „în mod clar după unire toată existența firilor din care este Hristos”¹¹⁸.

Prin urmare ideea că sunt două firi numai în teorie, nu și în realitate, îi aparține lui Sever¹¹⁹, fiind străină de Sfântul Chiril al Alexandriei. Tocmai pentru că a mărturisit că în Hristos sunt două firi reale¹²⁰, i-a adus Sfântului Chiril din partea monofiziților acuzația de nestatornicie în credință¹²¹ și de cedare în fața nestorienilor.

¹¹⁷ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.p.101,102.

¹¹⁸ **Ibidem**, p.81.

¹¹⁹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, **Definiția dogmatică de la Calcedon**, în Ortodoxia, nr.2-3/1951,p.418.

¹²⁰ Sfântul Ioan Damaschin, **Dogmatica**, trad. Pr.Dumitru Fecioru, Ed. Scripta, București, 1993, p.113.

¹²¹ Drd. Sava Marin op. cit., p. 847.

„O SINGURĂ FIRE COMPUSĂ”

Sfântul Chiril al Alexandriei s-a opus și celor care contopesc firile în Hristos¹²², însă datorită realităților din vremea sa el a fost preocupat în mod deosebit cu combaterea celor care separă cele două firi, prin urmare era și firesc ca majoritatea argumentelor aduse să fie cele (împotriva dioprosopismului¹²³) în care pune accent pe unitatea ipostatică a lui Hristos¹²⁴.

Cunoscuta expresie „o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată”, Sfântul Chiril o folosea tocmai împotriva împărțirii lui Nestorie¹²⁵; unii au crezut că Sfântul Chiril a căzut în cealaltă extremă. Însă atunci când a fost acuzat că ar nesocoti integritatea firii omenești în Hristos, Sfântul Chiril a mărturisit că nu tăgăduiește realitatea celor două firi în Hristos, după unire, precum și existența neschimbată a lor: *„Dacă atunci când am spus o singură*

¹²² Sfântul Chiril al Alexandriei, **Despre Întruparea Unuia-Născut și că Hristos Unul este și Domn după Scripturi**, Trad. Lucian Turcescu, în **Studii Teologice**, nr. 3-4/1993, p.p.24-26.

¹²³ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.138.

¹²⁴ **Ibidem.**

¹²⁵ **Ibidem.**p.p.138,79.

fire a Cuvântului, am fi tăcut fără să adăugăm „întrupată”, ci am fi exclus întruparea, poate că ar fi avut o oarecare crezare cuvântul lor, când prefăcându-se întrebă: Dacă „în întregime” este o fire, unde este desăvârșirea în omenire?” Sau: cum există ființa cea asemenea nouă? Dar pentru că prin expresia „întrupată” s-a introdus desăvârșirea în omenire și indicarea ființei noastre să înceteze de a se sprijini pe un toiag de trestie”¹²⁶.

Mai târziu aceste precizări ulterioare ale Sfântului Chiril au fost interpretate de monofiziți ca o cedare a acestuia față de dioprosopiști: *„Chiril explicând în multe chipuri învățătura înțeleaptă a ortodoxiei și arătându-se nestatornic e acuzat că învață lucruri contradictorii. După ce a susținut că trebuie să spunem o singură fire întrupată a lui Dumnezeu Cuvântul, acum își desființează propria dogmă și e prins vorbind de două firi în Hristos... Contravenind propriilor sale cuvinte, Chiril a semănat în Biserici o luptă tiranică și neîmpăcată ca și cum ar fi dat foc cu o flacăra violentă, a aprins învățătura credinței curate. Numai că de dumnezeu – pomenitul patriarh Sever a tămăduit prin sfintele sale scrieri nestatornicia lui Chiril, așa cum un fiu iubitor de părintele său, acoperă cu propria-i haină dezonoarea acestui părinte”¹²⁷.*

Aducând aceste acuzații la adresa Sfântului Chiril, Timotei Elurul a omis că și alți mari Părinți ai Bisericii, anteriori Sfântului Chiril dar și unii din vremea sa, au

¹²⁶ Sfântul Ioan Damaschin, **op.cit.**, p.113.

¹²⁷ Drd. Sava Marin, **op. cit.**, p. 847.

mărturisit cele două firi în Hristos după unire.

De fapt modul în care ereticul Sever „a tămăduit.... nestatornicia lui Chiril” este o lepădare din partea acestuia a învățaturii hristologice a Sfântului Chiril. După cum spune Sfântul Anastasie Sinaitul, că pentru Sever, ca de altfel pentru toți monofiziții, „lepădate sunt formulările Sfinților Părinți despre două firi unite în Hristos chiar dacă vin de la Chiril”¹²⁸.

Interpretând în sens monofizit hristologia Sfântului Chiril al Alexandriei, neținând seama nici de explicațiile în care Sfântul Chiril și-a clarificat și menținut poziția de partea celor care mărturisesc două firi în Hristos după unire, Sever a deformat hristologia chiriliană. De aceea afirmația lui Sever, că își sprijină dogma monofizită pe autoritatea Sfântului Chiril, nu are acoperire.

Sfântul Chiril, urmând Sfinților Părinți anteriori lui, a mărturisit pe adevăratul Hristos: *„tot corul Sfinților au cunoscut și ne-au înfățișat nouă, dând un înțeles îndoit al Fiului [potrivit deosebirii dintre firi], după ce s-a unit cu trupul”*¹²⁹.

Monofiziții nu s-au lepădat numai de hristologia Sfântului Chiril al Alexandriei, ci și de învățătura celorlalți Sfinți Părinți care au mărturisit cele două firi în Hristos. De aceea susținerea necalcedonienilor cum că urmează

¹²⁸ **Sunt anticalcedonieni...**, p.62.

¹²⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Despre Sfânta Treime**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p.24.

primelor trei Sinoade Ecumenice și învățaturii Părinților de atunci nu are temeii.

Sfântul Grigorie de Nazianz, combătând atât pe cei care contopesc firile în Hristos, cât și pe cei ce le separă, mărturisește cele două firi unite în Hristos : *„De va introduce cineva doi Fii, pe unul născut din Dumnezeu și Tată, iar pe al doilea născut din mamă, acela să cadă din înfierea promisă celor dreptcredincioși. Naturi, ce-i drept, sunt două, Dumnezeu și om, deoarece este suflet și corp; dar totuși nu sunt doi fii, nici doi Dumnezei”*¹³⁰.

Hristologia Sfântului Grigorie Teologul, ca și a celorlalți Sfinți Părinți, este proprie Ortodoxiei și nu se potrivește deloc cu învățătura lui Sever despre Hristos. Prin înstrăinarea de hristologia Sfinților Părinți, Sever n-a mai avut ca normă „dreaptă și nestrâmbată a credinței cuvintele grăitorilor lui Dumnezeu”¹³¹, adică Sever s-a abătut de la credința adevărată, pentru că: „dezacordul cu ei [Sfinții Părinți] este abatere de la dreapta credință”¹³². Observând acest dezacord clar între Sfinții Părinți și Sever, putem spune că numai cei care „nu pun nici un preț pe datoria de-a nu greși față de dogmele drepte”¹³³ pot să-l socotească pe Sever în afara ereziei. A-i considera drept credincioși pe cei ce s-au făcut

¹³⁰ Sfântul Grigore de Nazianz, **Către prezviterul Cledoniu împotriva lui Apolinarie**, trad. Prof. Dr. Nicolae Cotos, în Mitropolia Ardealului, nr. 3-4/1957, p.244.

¹³¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, **op. cit.**, p.139.

¹³² Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.272.

¹³³ Sfântul Chiril al Alexandriei, **op. cit.**, p.48.

„vrednici de osândă”¹³⁴, pe eretici, este un dispreț față de Sfinții Părinți.

Sfântul Chiril al Alexandriei nu combate diofizismul lui Nestorie, ci dioprosopismul susținut de acesta: *„Așa și Nestorie, chiar dacă spune două firi, indicând deosebirea trupului și a lui Dumnezeu Cuvântul, nu mai mărturisește și unirea lor împreună cu noi. Iar noi unindu-le acestea, mărturisim un Hristos, un Fiu, un Domn și deci o fire a Cuvântului întrupată”*¹³⁵.

Prin expresia „o fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată”, Sfântul Chiril arată unirea culminantă, în ipostas, a celor două firi, arătând totodată deosebirea dintre ele¹³⁶: *„mărturisind pe unul și același Fiu care, pornind de la cele două realități, S-a manifestat ca ceva realizat în mod negrăit din cele două naturi, arătând unirea la cel mai înalt nivel și fără vreo schimbare de natură”*¹³⁷.

Pentru că nu s-a produs „vreo schimbare de natură”¹³⁸, Hristos „este în realitate și în minte, Dumnezeu și om”¹³⁹ după unire, adică este „complet în dumnezeire (natura dumnezeiască) cât și în natură

¹³⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.273.

¹³⁵ **Ibidem**, p.75.

¹³⁶ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.78.

¹³⁷ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Despre Întruparea Unuia-Născut și că Hristos Unul este și Domn după Scripturi**, Trad. Lucian Turcescu, în studii Teologice, nr. 3-4/1993, p.45.

¹³⁸ **Ibidem**.

¹³⁹ **Ibidem**, p.23.

umană”¹⁴⁰. Cu alte cuvinte, firea dumnezeiască și firea omenească a lui Hristos n-au avut parte de vreo schimbare¹⁴¹ datorită unirii în ipostas. Și pentru că firile n-au suferit vreo schimbare¹⁴² aceasta „înseamnă că deosebirea [dintre ele] rămâne neschimbată”¹⁴³.

Dacă deosebirea dintre ele s-ar fi schimbat datorită unirii, atunci n-ar exista o unire „fără vreo schimbare de natură”¹⁴⁴. Însă pentru că deosebirea rămâne neschimbată trebuie arătat prin număr câtimea celor deosebite, așa cum au făcut Sfinții Părinți, „dând un înțeles îndoit Fiului după ce s-a unit cu trupul”¹⁴⁵.

Prin „o singură fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată” Sfântul Chiril nu înțelege o singură fire după întrupare, ci două firi ; „o fire a Cuvântului” indică firea dumnezeiască împreună cu ipostasul Fiului, iar prin „întrupată” se înțelege firea omenească asumată de Cuvântul.¹⁴⁶ Firile sunt unite în ipostasul Cuvântului, ipostas care este același și pentru firea omenească asumată, fire care subzistă în El dumnezeiește¹⁴⁷ Firea omenească a lui Hristos, n-a existat deloc în afara unirii cu

¹⁴⁰ **Ibidem**, p.28.

¹⁴¹ **Ibidem**, p.45.

¹⁴² **Ibidem**.

¹⁴³ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.70.

¹⁴⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, **op. cit.**, p.45.

¹⁴⁵ Idem, **Despre Sfânta Treime**, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p.24.

¹⁴⁶ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.94.

¹⁴⁷ **Ibidem**, p.332.

firea dumnezeiască¹⁴⁸. Dacă ar fi existat în afara unirii, înainte de unire, atunci ea ar fi avut ipostas propriu, iar unirea care ar fi urmat nu ar mai fi fost o unire ipostatică.

Înțelesul pe care îl are la Sfântul Chiril al Alexandriei expresia „o singură fire a lui Dumnezeu Cuvântul întrupată” nu se regăsește și în învățătura lui Sever, deoarece acesta din urmă i-a dat acestei formulări un sens monofizit afirmând că după unire în Hristos nu sunt două firi, ci una compusă.

Sever susține că își întemeiază formula „o singură fire compusă” pe învățătura Sfântului Chiril¹⁴⁹, însă Sfântul Maxim Mărturisitorul arată contrariul: „nimeni dintre Părinți n-a folosit până astăzi această expresie”¹⁵⁰.

Dacă Sfântul Chiril al Alexandriei, explicând unirea celor două firi în Hristos, a luat ca exemplu unirea dintre suflet și trup¹⁵¹, aceasta nu înseamnă că el a învățat că Hristos are o singură fire compusă.

Dacă Hristos ar avea o singură fire compusă, n-ar fi nici Dumnezeu, nici om¹⁵². Hristos e „un ipostas compus din două firi”¹⁵³; firea dumnezeiască și firea omenească sunt două în Hristos, Hristos nu are o singură fire divino – umană. Prin ideea unei singure firi compuse, erezia lui

¹⁴⁸ Sfântul Chiril al Alexandriei, **Scrisoarea 39**, P.G.LXXVII, cd.177A, apud. Pr. Prof. I. G. Coman, **op. cit.**, p. 46.

¹⁴⁹ Drd. Ioan Mircea Ielciu, **op. cit.**, p.91.

¹⁵⁰ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.108.

¹⁵¹ Drd. Ioan Mircea Ielciu, **op. cit.**, p.81.

¹⁵² Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.106.

¹⁵³ **Ibidem**, p.89.

Sever nu este doar hristomahă, ci este vădit și antitrinitară. De fapt toate ereziile hristologice lovesc și în dogma Sfintei Treimi.

Dacă Fiul prin întrupare are o singură fire compusă, fiind de-o ființă cu Tatăl și cu Sfântul Duh, vor avea și Tatăl și Sfântul Duh firea compusă¹⁵⁴, ori compusul nu este Dumnezeu prin fire, iar dacă se spune că numai Fiul are firea compusă, prin aceasta îl înstrăinează pe Fiul de Tatăl și de Duhul Sfânt și îl pune între cele create.

După cum arată Sfântul Maxim Mărturisitorul: *„acest neisprăvit [Sever] Îl declară în mod aiurit compus. Iar prin aceasta ajunge la desăvârșita tăgăduire a Lui. Căci nu e Dumnezeu sau firea lui Dumnezeu o fire compusă. Dacă ar fi așa, toată firea compusă ar fi Dumnezeu prin fire. Iar dacă toată firea compusă e Dumnezeu prin fire, Tatăl cel necompus nu mai e, după el, Dumnezeu. Căci dacă compusul e Dumnezeu prin fire, necompusul nu mai e Dumnezeu prin fire. Iar dacă și necompusul e Dumnezeu prin fire, acest lipsit de Dumnezeu și contrar lui Dumnezeu declară hristoși o mulțime de zei... acest neom [Sever] nu-L mărturisește nici om pe Dumnezeu Care S-a înomenit, negând firea omului în El ca și pe cea dumnezeiască. Căci nu-L mărturisește îndoit, adică îndoit în fire, ca Părinții, ci propune o oarecare fire compusă și artificială”¹⁵⁵.*

¹⁵⁴ Sfântul Ioan Damaschin, **op. cit.**, p.99.

¹⁵⁵ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.310.

MONOTELISMUL LUI SEVER

Pentru Sever, din lucrare se deduce voința, iar în voință este implicată persoana¹⁵⁶ ; ca plecând de la această idee să susțină că Hristos având o singură persoană, are o singură voință și o singură lucrare¹⁵⁷.

După cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, în Hristos nu poate fi o singură voință și o singură lucrare, ci două voințe și două lucrări, acestea aparținând celor două firi: „au propovăduit (Sfinții Părinți) în mod clar tuturor și o altă și altă voință, adică dumnezeiască și omenească, sau două voințe; și o altă și altă lucrare, dumnezeiască și omenească, adică o lucrare îndoită, adică două”¹⁵⁸. Cei ce zic că Hristos are o singură voință susțin de fapt și existența unei singure firi în Hristos, iar dacă Hristos are o singură fire, nu e nici Dumnezeu nici om¹⁵⁹; iar cei care spun că e o singură voință ce aparține ipostasului, prin aceasta îl despart pe Hristos de Tatăl¹⁶⁰.

¹⁵⁶ Sfântul Maxim arată gravele erori ce reies din această idee a lui Sever; Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.p.203-205.

¹⁵⁷ **Ibidem**(nota 430), p.205.

¹⁵⁸ **Ibidem**, p.224.

¹⁵⁹ **Ibidem**, p.190.

¹⁶⁰ **Ibidem**, p.191.

ETERODOXIA SEVERIANĂ ÎN ACORDURILE DOCTRINARE DINTRE NECALCEDONIENI SI ECUMENIȘTII „ORTODOCȘI”

„Masca binecredincioasă”,¹⁶¹ înșelătoare, a eterodoxiei severiene nu încetează de a amăgi, de a îndepărta de la Ortodoxie și astăzi. Această înșelare este cât se poate de evidentă la cei care au ajuns să susțină, în urma dialogului dintre ecumeniștii „ortodocși” și necalcedonieni, cum că hristologia lui Sever ar fi în esență ortodoxă. Potrivit scrierilor Sfinților Părinți, care au combătut învățătura lui Sever, reiese clar că acesta a rătăcit de la dreapta credință.

Din hristologia prezentă în acordurile doctrinare dintre necalcedonieni și „ortodocșii” ecumeniști, rezultă că „ortodocșii” au făcut concesii dogmatice în favoarea necalcedonienilor.

În *Declarațiile Comune*, hristologia lui Sever nu este incriminată ca fiind străină de Ortodoxie, iar în **„Raportul comitetului interortodox privind ridicarea anatemei și restabilirea comuniunii”**, acesta este considerat, alături de alți ereziarhi monofiziți, ca fiind ortodox în cugetare¹⁶².

Hristologia acestor acorduri poartă o evidentă

¹⁶¹ **Ibidem**, p. 81.

¹⁶² **Sunt anticalcedonienii.....**,p.p. 36,182.

amprentă a monofizismului severian ; unele formulări fiind clar în acord cu învățătura lui Sever despre Hristos, altele, mai ambigue, putând fi interpretate cu ușurință în sensul rătăcirii severiene de către necalcedonieni.

Confundarea comunului cu particularul, a firii cu ipostasul, este prezentată ca venind și de la Sfinții Părinți¹⁶³, ceea ce nu este adevărat, dar și ca și cum n-ar fi ceva problematic în această confundare, neținându-se seama de Sfinții Părinți, care au atras atenția asupra erorilor care reies dintr-o asemenea idee¹⁶⁴; aceasta confuzie nu este proprie Sfinților Părinți¹⁶⁵ ci ea ține de eretici¹⁶⁶. După cum s-a arătat identificarea comunului cu particularul în Teologie duce la triteism sau modalism, iar în Iconomie la dioprosopism sau monofizism.

Distingerea celor două firi „numai în gândire”¹⁶⁷ este expusă în Declarațiile Comune într-un mod care permite înțelegerea ei în sensul monofizismului severian. În zadar se vorbește despre „două firi” atâta timp cât nu se afirmă fără echivoc că firile sunt două în realitate după unire. Referirile ce se fac în Declarațiile Comune la natura dumnezeiască și la natura omenească a lui Hristos sunt de asemenea specifice eterodoxiei severiene, deoarece se evită să se spună că sunt două naturi în mod real după

¹⁶³ **Ibidem**, p.167.

¹⁶⁴ Sfântul Vasile cel Mare, **op.cit.**, p.177.

¹⁶⁵ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.287.

¹⁶⁶ Sfântul Ioan Damaschin, **op. cit.**, p.99; Idem, **Despre cele două voințe ale lui Hristos**, trad. Pr. Olimp N. Căciulă, Ed. Anastasia, București, 2004, p.35.

¹⁶⁷ **Sunt anticalcedonienii.....**,p.p. 166, 171, 172.

unire în ideea de a nu se introduce, după ei, împărțirea lui Hristos, deoarece, potrivit moizismului severian, numărul împarte; după cum s-a văzut ceva mai sus, această idee a numărului care împarte este legată de confundarea comunului cu particularul. Formularea „**o natură divino-umană unită**”¹⁶⁸ este proprie lui Sever pentru care Hristos are în realitate o singură natură compusă.

O astfel de „natură divino-umană” nu este aceeași cu vreuna din cele două naturi¹⁶⁹ mărturisite în învățătura de credință ortodoxă. Nefiind identică cu nici una din cele două naturi, dar cu toate acestea se susține că hristologia ortodoxă e aceeași cu cea necalcedoniană¹⁷⁰, reiese că în Hristos sunt trei naturi; una dumnezeiască, una umană și una divino-umană, ceea ce înseamnă trifizism.

Pe de altă parte prin afirmația că, cele două învățături de credință nu diferă, se neagă însăși existența lui Hristos. Pentru că în Ortodoxie se spune că în Hristos nu este o singură natură, iar necalcedonienii susțin că Hristos nu are două naturi reale, alăturând cele două susțineri, în ideea că ambele sunt adevărate, reiese că Hristos e lipsit de natură sau fire, ceea ce înseamnă că Hristos nu există decât numai cu numele nu și în realitate.

În ce privește formularea „**o existență reală divino-umană [pragmatiken theanthropinen yparxin]**”¹⁷¹

¹⁶⁸ **Ibidem**, p.168.

¹⁶⁹ Sfântul Ioan Damaschin, **Dogmatica**, trad. Pr.Dumitru Fecioru, Ed. Scripta, București, 1993, p.98.

¹⁷⁰ **Sunt anticalcedonienii....**,p.174.

¹⁷¹ Jean-Claude Larchet, *La question christologique. A propos du projet d'union de l' Eglise orthodoxe et des Eglises non chalcedoniennes:*

este de neacceptat pentru învățătura de credință ortodoxă. O asemenea formulare nu există la Sfinții Părinți.

Această formulare ambiguă, special fabricată pentru așa-zisa „credință comună”¹⁷² a necalcedonienilor și a „ortodocșilor” ecumeniști, este o dovadă clară a relativismului dogmatic ce caracterizează ecumenismul.

Sfântul Grigorie Palama spune că : „*la mărturisire se păstrează și se cere în toate exactitatea [akribeia] credinței*”¹⁷³, ori această formulare echivocă, de mai sus, este departe de o asemenea cerință.

Legat de expresia folosită de Sfântul Chiril al Alexandriei, „**o singură fire a Cuvântului întrupată**”, nu se precizează dacă necalcedonienii au renunțat sau nu la interpretarea acestei expresii în sens monofizit.

Făcându-se referire la **voințele și lucrările** lui Hristos, în Declarațiile Comune, se vorbește de voința naturală și lucrarea naturală a divinului și de voința naturală și lucrarea naturală a omenescului, fără să se spună „două voințe”, „două lucrări”, ceea ce este deosebit de grav din punct de vedere dogmatic¹⁷⁴.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că Sfinții Părinți au folosit expresii „*care prin înțelesul și numărul și*

problemes theologiques et ecclesiologiques en suspens, în „**Le Messenger orthodoxe**”,134.II.2000, 29.

¹⁷² **Sunt anticalcedonienii.....**,p.174

¹⁷³ *Tomusul Sinodului constantinopolitan din mai-august 1351-principalul text oficial al dogmei energiilor necreate*, trad. Diac. Ioan I. Ică jr., în **Studii Teologice**, nr. 1-2/2005, p. 70.

¹⁷⁴ **Sunt anticalcedonienii.....**,p.p.168, 171.

deosebirea lor arată două voințe... [că] învățătura Părinților ne poruncește să mărturisim și să propovăduim două voințe naturale în El, ca și firile înseși și lucrările lor naturale recunoscând deosebirea între ele”¹⁷⁵.

În Declarațiile Comune vorbindu-se de voința naturală și lucrarea naturală a divinului precum și de voința naturală și lucrarea naturală a umanului în Hristos dar evitându-se să se vorbească de numărul lor, li se neagă prin aceasta existența, și se ajunge la negarea existenței celor două firi în Hristos, ceea ce înseamnă propovăduirea unui hristos inexistent, deoarece nici o fire spirituală nu poate exista fără voință și lucrare care-i sunt proprii¹⁷⁶.

După cum este firesc să fie numărate firile care sunt în Hristos, la fel se numără și voințele și lucrările ce aparțin firilor. Cu alte cuvinte, după cum datorită deosebirii dintre firi trebuie arătată prin număr câtimea acestora, mărturisindu-se două firi, așa și în privința voințelor și lucrărilor, pentru a arăta deosebirea dintre ele, trebuie indicată prin număr câtimea voințelor cât și cea a lucrurilor, mărturisindu-se două voințe și două lucrări.

.....

¹⁷⁵ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **op.cit.**, p.227.

¹⁷⁶ **Ibidem**, p.319; **Sfântul Maxim Mărturisitorul și tovarășii săi în martiriu**, trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2004, p.p. 127-128,142.